

ЕЛЕМЕНТИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

*Колінько С. Ю.**Студентка юридичного факультету**Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола**м. Тернопіль, Україна*

Актуальність теми полягає у тому, що кожне просте, а тим більше складне, цивільно-правове відношення є інтегральним правовим явищем. Воно має три основні елементи: суб'єкт, об'єкт та зміст. Без чіткого розмежування цих складових частин і розуміння їх суті, неможлива жодна правнича діяльність.

Мета статті – ознайомлення з ключовими елементами цивільноправових відносин і дослідження їх виникнення та історичного розвитку.

Суб'єкт. Особи, які є учасниками цивільно-правових відносин, називаються суб'єктами. Той з них, якому належить право, називається активним суб'єктом. Суб'єкт цивільних відносин, на якого покладено обов'язок, називається пасивним суб'єктом. Проте, як правило, в цивільно-правових відносинах кожен з учасників має суб'єктивні права і несе суб'єктивні обов'язки. [2, с. 77-84]

В радянській цивілістиці тривалий час до суб'єктів права відносили лише

конкретних осіб, тобто визнавались лише, так звані, відносні правовідносини.

Натомість, сучасним цивільним правом України встановлено, що цивільними

правовідносинами є не тільки відносні, але і абсолютні, і загально регулятивні.

Суб'єктами цивільних правовідносин можуть бути: громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, українські й іноземні юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим і територіальні громади.

Цивільна правоздатність – це здатність мати цивільні права та обов’язки.

Вона є необхідною передумовою правоволодіння у правовідносинах.

Цивільна дієздатність – це здатність громадянина своїми діями набувати цивільних прав і створювати для себе цивільні обов’язки. На відміну від правоздатності, яка виникає у момент народження громадянина, набуття дієздатності залежить від віку і стану здоров’я. Вона виникає у повному обсязі з настанням повноліття, тобто після досягнення 18-річного віку. [1, ст. 39]

За малолітніх (до 14 років) угоди укладають від їх імені батьки (усиновителі) або опікун. Від імені фізичної особи, визнаною недієздатною (душевнхворою, недоумкуватою) угоди укладає лише її опікун. [1, ст. 37]

Новий ЦК України з метою розвитку ринкових відносин надає юридичним особам загальну правоздатність. Дієздатність юридичних осіб обмежується через те, що для них неможливо визначити такі параметри, як вік чи стан здоров’я.

Об’єкт. Кожне цивільне правовідношення має свій об’єкт. Об’єкти правовідносин служать засобом задоволення певних потреб громадян і організацій. Такими об’єктами можуть бути речі, дії, у тому числі послуги, а також результати духовної та інтелектуальної творчості і особисті немайнові блага. [2, ст. 79]

Разом з тим, серед багатьох правників поширені теорія, відповідно до якої

єдиним об’єктом кожного цивільного правовідношення є поведінка людей.

Також, надзвичайно популярною є теорія багатоступінчатого об’єкту. Відповідно до неї, слід розрізняти три види об’єктів: юридичний об’єкт – поведінка зобов’язаної особи; ідеологічний об’єкт – воля учасників правовідношення; матеріальний об’єкт – річ або інше благо.

Зміст. Зміст цивільних правовідносин становлять суб’єктивне право і

суб'єктивний обов'язок.

Суб'єктивне право в юридичній літературі характеризується як єдність трьох елементів:

- вид і міра можливої (дозволеної) поведінки уповноваженої особи, в якій виявляється її самодіяльність, свобода вибору варіанта поведінки в межах наданого суб'єктивного права, користування матеріальними і духовними благами, тобто право на власні дії;
- право (можливість) вимагати від інших осіб поведінки, яка забезпечує здійснення своєї діяльності, тобто право на чужі дії;
- право (можливість) вимагати застосування засобів державного примусу до зобов'язаних осіб.

Юридична суть суб'єктивного права полягає в тому, що воно є видом і мірою дозволеної поведінки, для здійснення якої суб'єкт повинен мати можливість вимагати відповідної поведінки від зобов'язаних осіб. [3, с. 108-109]

Суб'єктивний цивільний обов'язок – це міра необхідної поведінки зобов'язаної особи для задоволення інтересів уповноваженої особи. Він також пов'язаний з правом в об'єктивному розумінні. Залежно від характеру зв'язку між суб'єктивним правом і суб'єктивним обов'язком зобов'язана особа відіграє:

- активну роль, тобто виконує певні дії. Наприклад, у зобов'язальних відносинах із договору підряду підрядник зобов'язується виконати роботу за завданням замовника;
- пасивну роль, тобто у відносинах власності зобов'язана особа повинна утримуватися від посягання на право власності, не перешкоджати здійсненню власником своїх прав. Тут активною фігурою є сам власник. Також, зобов'язані особи не повинні перешкоджати здійсненню авторських і винахідницьких прав.

Слід звернути увагу на те, що у більшості цивільно-правових відносин

кожен із суб'єктів має права та виконує обов'язки. Так, у цивільно-правових відносинах із договору майнового найму наймодавець зобов'язується надати наймачеві майно у тимчасове користування і має право вимагати від нього плату за користування. У свою чергу, наймач має право вимагати від наймодавця передачі йому майна у стані, що відповідає умовам договору і зобов'язаний користуватись майном, відповідно до договору.

Висновок. Таким чином, можна сказати, що цивільно-правові відносини

досить різноманітні за суб'єктним складом, змістом та підставами виникнення.

Наукою і практикою розроблено певні критерії, за якими цивільно-правові

відносини поділяються на два види. Розмежування та вивчення цих видів має теоретичне і велике практичне значення для розуміння суті взаємовідносин сторін в правовідношенні та для конкретного застосування цивільного законодавства.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р., зі змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 р. №2222-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. №2.
2. Гражданское право / под ред. Беякова А. – М.: Юридическая литература 1969 – с. 34.
3. Цивільно-процесуальний кодекс від 18 березня 2004 року (із змінами від 11.02.2010). Відомості Верховної Ради України, 2004, №№ 40-41, ст. 492.